

U obavezna štiva za diskusiju na jednom od predmeta koji predajem na Univerzitetu San Franciska, uključio sam roman Mati Maksima Gorkog. Nekada dio školske lektire u zemljama socijalističkog bloka, taj roman o duhovnom jačanju i emancipaciji ugnjetenog i obespravljenog pojedinca kroz revolucionarni kolektiv je danas skoro zaboravljen. To, naravno, nije slučajno.

Neoliberalna obrazovna politika zahtijeva da se onemogući bilo kakvo promišljanje mogućnosti uspješnog kolektivnog rada i solidarnosti. Mladi se uče da tretiraju kolektiv kao nužno zlo. Nemilosrdni individualizam zaljubljen u sopstvenu refleksiju u ogledalu se slavi kao vrlina. Čovjek je čovjeku vuk. I tom stavu nije dopuštena ni teorijska ni praktična alternativa. Postoji samo upozorenje i prijetnja - ako nisi vuk, onda si nečije jagnje.

Po tom danas dominantnom narativu ispada da su Gorki, Lenjin i drugi revolucionari koji su se borili za mogućnost drugačijeg političkog, ekonomskog i društvenog uređenja bili slabi poznavaoi ljudske prirode. Međutim, ako su zaista bili tako naivni, kako su onda uspjeli da dođu na vlast i od jedne tehnološki zaostale imperije na marginama Evrope stvore veliku svjetsku silu? Infantilizacija sovjetske revolucionarne priče je samo jedan od aspekata decenijskog ideološkog rata Kapitala protiv anti-kapitalističke systemske alternative. To je posebno važno istaći u ovom mjesecu stogodišnjice Oktobarske revolucije.

Računica Kapitala je prosta. Atomizovani pojedinci ne mogu promijeniti ni same sebe, a kamoli društvo, politiku, kulturu. Što se društvo više dijeli, to su veći beznadežnost, jad, i konformizam. Digitalni mediji i društvene mreže su samo još više produbili ove negativne trendove. Poznato je da je Internet napravljen za potrebe američkog vojno-industrijsko-obavještajnog kompleksa, mada je, vremenom, baš kao i nuklearno oružje koje je takođe proizvod istih ruku, postao polje boja suprostavljenih geopolitičkih agendi. Međutim, to je borba sličnih protiv sličnih u kojoj nema nikakvog kvalitativnog iskoraka iz obruča militantnog nacionalizma.

Namjerno, brutalno demonizovanje i omalovažavanje internacionalističke kolektivne borbe za socijalnu pravdu je znak da je Kapital prepoznao svog najmoćnijeg neprijatelja. Globalna mreža malih, ali čvrstih kolektiva posvećenih pojedinaca je način da se stvori kultura otpora statusu kvo i razvije imaginacija potrebna da bi se izgradilo alternativno uređenje. Postojeće partije Ljevice (pa čak i one koje, kao grčka Siriza i pokret Bernija Sendersa u okviru američke Demokratske partije, za trenutak izgledaju drugačije) su u toj borbi nedovoljne, a možda i neupotrebljive. Kako se brzo otkrije kada se približe vlasti, one su sve do jedne cinično integrisane u postojeći neoliberalni sistem koji, kao najstrašniju jeres, odbacuje ne samo poželjnost, nego i mogućnost dubokih društvenih promjena. Mora se, dakle, krenuti sa nulte tačke.

Sušтина romana *Mati* je upravo u tome da revolucionarna nulta tačka nije i mrtva tačka. Pelagija, majka revolucionara Pavela Vlasova, se od žene surovo tretirane od strane porodice i društva (nepismena, rano udata, često tučena od strane pijanog muža, itd.), uz podršku socijalističkog kružoka njenog sina, preobražava u samouvjerenu i hrabru agitatorku revolucije koja širi zabranjene letke pred očima režimskih špijuna i policajaca. Dok je ranije jedva iz kuće izlazila, sada sa prkosom i gordošću gleda u oči cijeli represivni aparat. U njenom slučaju se vidi snaga i moć čvrstog, posvećenog revolucionarnog kolektiva. Po mom mišljenju, kroz proces njene emancipacije, Gorki opisuje slobodarski društveni model ne samo za tadašnju Rusiju i Evropu, nego i za svijet današnjice.

Obradovalo me da su i moji američki studenti na ovaj način percipirali značaj romana. Nekima od njih se čak vratila vjera u ljude. To je sigurno nešto što će im itekako biti potrebno kao osnova za društveno djelovanje u teškim, kriznim danima koji se naziru na američkom horizontu.

Filip KOVAČEVIĆ